

Peter in Marko.

Spisal *Rajko Levin.*

„Tega pa ne bom trpela, da bi ta pritepenec, ta Peter, tepel mojega Marka. Naj se rajši kar takoj pobere od hiše,“ tako se jezi kmetiška gospodinja na hišnem pragu ter drži za roko jokajočega dvanajstletnega dečka.

„Kaj pa vpiješ, Ivana?“ se oglasi njen mož Jurij, prišedši izza hiše.

„I, kaj se ne bi jezila? Peter je pretepel Marka brez vsakega vzroka. Ne vem, kaj misli ta paglavec.“

„Ne bodi no sitna, to so otročarije. Kaj pa je, ako se malo kavsneti. Sicer pa ne verjamem, da bi ga bil Peter tepel,“ jo miri mož.

Ženi se napno lica od jeze ter odgovori: „Praviš, da so to otročarije? Seveda, ti imaš rajši pritepenca kot svojega sina Marka. Le pojdi z menoj, ubogi Marko, da ti dam kos pogače!“

Nato odide z dečkom v hišo.

Gospodar pa odide proti hlevu, kjer je delal Peter, da bi zvedel, če je res pretepal Marka.

Peter Kosovel, tako se je pisal ta dečko, je bil brez očeta in matere in ravno toliko star kakor Marko. Starši mu niso ničesar ostavili, in sirota Peter se po njih smrti ni vedel nikamor obrniti. Zato ga je pa vzel Jurij Brezar, imovit kmet, k sebi, da bi pasel živino ter mu pomagal pri domačih opravilih. Peter je bil priden in je vedno marljivo opravljal svoje delo. Zato ga je Brezar tudi rad imel. Žena njegova pa je Petra sovražila, dasi-ravno ni vedela, zakaj, in je to sovraštvo vcepila tudi Marku v srce. Peter je bil seveda zategadelj žalosten, a imel je vseeno gospodinjo in Marka rad. Bil je hvaležen, da so ga sploh k sebi vzeli. Jurij je sicer večkrat svoji ženi rekel, naj ne ravna tako grdo s Petrom, ko je vendar največja sirota brez ljubečih roditeljev.

Toda žena ga ni slušala. Trpinčila je Petra venomer ter mu očitala vsak kos kruha.

„Peter, ali si res pretepel Marka?“ ga vpraša gospodar, prišedši do njega.

„Nisem ga. Marko laže,“ odvrne ta z jokajočim glasom. V tem pride iz hleva stari Luka, hlapec Brezarjev, in reče: „Deček govori resnico, on ni tepel Marka. Bilo je tako, kakor vam povem. Peter je tukaj meni pomagal listje v hlev nositi. Kar pride Marko, vzame pri hlevnih vratih naslonjeno koso ter začne mahati z njo proti Petru. Peter ga prosi, naj nikar ne maha z njo, da ga ne ureže. Tudi jaz mu rečem, naj pusti koso pri miru. Marko se pa zasmee, zavihti koso in kmalu bi bil zadel Petra. Nato skoči Peter k njemu in mu vzame koso. Marko pa se spusti v jok ter teče materi lagat, da ga je Peter udaril.“

„Saj sem vedel, da ga Peter ni tepel,“ odvrne nato gospodar in odide. Med tem pa je sedel Marko v hiši ter jedel kos pogače, ki ga mu je dala mati.

Dasiravno se je Petru hudo godilo, vendar ga je tolažilo, ker ga je imel gospodar rad. Pa tudi to tolažilo in podporo je izgubil. Bilo je jeseni. Jurij in hlapec Luka se peljeta nekega dne v gozd po drv. Ko pa se vračata domov, se splašita konja. Zaman jih miri hlapec. Konja divjata in letita kakor blisk. Pri nekem ovinku pa se prebrne voz. Hlapec in gospodar padeta z voza. Toda hlapcu se ne zgodi nič hudega, Jurij pa pade tako nesrečno, da obleži nezavesten. Ljudje, ki so prihiteli na pomoč nesrečnikoma, odneso Jurija domov. Ko se zave doma v postelji, začne tožiti, da ga neznansko boli v prsih. Žena pošlje po župnika. Ta pa svetuje, da naj tudi zdravnika iz mesta pokličejo. A tudi zdravnik ne more pomagati. Drugi dan izdihne Jurij svojo blago dušo, in odneso ga tja k cerkvi. Vsi domači so bili žalostni, najbolj pa seveda Peter. Saj je z njim izgubil svojega zaščitnika in dobrotnika. Sedaj se začne za Petra doba pravega trpljenja.

Ko je bil Jurij še živ, se je Ivana vendar nekoliko bala trpinčiti Petra. Sedaj pa je ravnala z njim kakor je hotela.

Kolikokrat se je ubogi deček jokal, ker je izgubil dobrega gospodarja. Nekoč izmakne malopridni Marko materi krono, da bi si mogel kupovati sladkarij, dasiravno mu je mati večkrat dala kak denar.

Gospodinja ni seveda nobenega drugega dolžila tatvine kakor Petra. Neusmiljeno začne pretepravati Petra in vpije nad njim: „Ni zadosti, da nam pojedáš kruh, ampak še kradeš mi denar. To je tvoja hvaležnost. Ti potepuh ti!“

Peter trdi, da on ni kradel, toda žena je bila trdno prepričana, da je on ukradel denar. Ko vidi, da Peter neče priznati tatvine, ga odpodi od hiše. Zaman prosi deček, naj ga še obdrži. Ona se ne da omečiti. Ubogi deček mora oditi. Žalosten se napoti v pet ur oddaljeno mesto, da bi dobil kje kako službico.

Sredi pota sede ves izmučen na travo ob cesti in se bridko zjoka. Kar se pripelje lepa kočija. V nji sedi postaren gospod prijaznega lica. Ko zagleda jokajočega dečka, veli ustaviti voz ter pokliče dečka k sebi.

„No, kaj pa ti je, da jokaš?“ ga vpraša prijazno.

Peter pove, da gre v mesto službe iskat, ker ga je gospodinja, katere mož ga je iz usmiljenosti k sebi vzel, zapodila od hiše, dolžeča ga tatvine.

„Misliš li, da boš v mestu lahko dobil službo?“ se nasmeje tuji gospod.

Peter pa molči, zakaj takega vprašanja se ni nadejal.

„No, le ne skrbi preveč za službo, dobiš jo lahko pri meni. Veš, trgovec sem. Če ti je po volji, pelji se z menoj v mesto,“ nadaljuje gospod.

„Prav rad grem,“ odvrne Peter, in oči se mu zaiskre od veselja.

„Torej dobro! Le sedi sem k meni!“

Peter sede, in voz zdrdra proti mestu. Spotoma pripoveduje deček tujemu gospodu, kako se mu je godilo. Gospodu se je smilil. Verjel je, da Peter ni denarja vzel, in zato mu reče: „Le vedno bodi tako pošten! Pridnost in poštenost krasite vsakega človeka. Ako boš vedno tako vrl dečko, se bova dobro razumela.“

Kmalu dospejo v mesto, in voz se ustavi pred veliko hišo. Bila je prodajalnica tega gospoda. Peter in gospod ideta v hišo.

2.

Ivan Malovrh se je pisal oni tuji gospod, ki je vzel Petra v službo. Bil je bogat trgovec. Prodajal je blago in tudi z lesno kupčijo se je pečal. Peter je bil v novi službi jako delaven in ubogljiv, zato ga je tudi imel gospod Malovrh jako rad. Ko je izpoznal, da ima Peter bistro glavico, ga je dal v mestno trgovinsko šolo, da bi si pridobil potrebne vede v trgovinskih zadevah. Peter je hodil v šolo jako rad in se izvrstno učil.

Preteklo je več let. Peter ni hodil več v šolo, bil pa je še vedno pri gospodu Malovrhu ter je bil že njegov knjigovodja. Ker se je gospodar že postaral, ga je namestoval Peter, ki mu je vse zaupal. Večkrat sta se oba skupaj peljala kam po opravkih. Večkrat sta bila tudi v Petrovi rojstni vasi. Tu pa se je mnogo predrugačilo. Marko je bil že samostojen gospodar. Bil je izmed najimovitejših posestnikov. Imel je razen lepe hiše veliko rodovitnega polja in prostrane, lepe gozde. Njegova mati pa se je jako postarala. Toda Petra sovražiti še nista nehala, zlasti ju je v oči bodlo, ker se je Petru tako dobro godilo. Peter je nekoč, ko je bil zopet v rojstni vasi po opravkih, prijazno nagovoril Marka. A ta se ni hotela nič z njim pečati, ampak se je jezno obrnil v stran. Od takrat ga ni Peter nič več nagovarjal, ker je videl, da je Marko trmast.

Ker je imel Marko Brezar lepe gozdove, začne sekati in prodajati les, kar mu je donašalo veliko dobička. Zato sklene Petrov gospodar, da kupi pri njem gozd. Gre k Marku in se pogodita za kupčijo. Malovrh mu odšteje nekaj tisočakov. Potem napravita tudi potrdilo, da je vse urejeno in plačano. Petra pa takrat ni bilo zraven, ker se je zaradi kupčije z lesom odpeljal v Trst.

Kmalu potem jamejo Malovrhovi delavci sekati drevesa v gozdu, ki ga je kupil Malovrh. Na delo pa je pazil eden izmed Malovrhovih trgovskih pomočnikov. Pisal se je Alojzij Žagar. Nekoč pride Marko v gozd in se začne z Žagarjem pogovarjati.

„No, kaj pa dela Peter Kosovel?“ ga vpraša Marko.

„Dobro življenje ima, lahko mu je vsakdo zaviden,“ odvrne Žagar.

„Meni pa je ta Peter, ko je bil pri nas, veliko žalega storil. Ne vidim ga nič posebno rad, celo sovražim ga,“ deje na to Marko.

„O, jaz ga imam tudi v želodcu. Veste, gospod Brezar, tudi meni je prizadel veliko zla. Toda ne povejte nikomur, kar se midva sedaj meniva.“

„Živa duša ne zve tega,“ reče Marko.

„Poglejte!“ nadaljuje Žagar. „Mene je imel poprej gospod Malovrh jako rad. Ko pa je prišel Peter, sem izgubil pri njem vso naklonjenost. Mislil sem, da mi Malovrh kdaj izroči vse svoje imetje, ker nima ne žene ne otrok in ne sorodnikov. Sedaj pa bo Peter vse po njem podedoval. Ej, Peter se mu zna prilizovati. Zategadelj pa tudi jaz sovražim Petra.“

„Hudo je to res. Peter je nama le v škodo in jezo,“ se jezi Marko.

Potem molčita oba nekoliko časa, nato pa reče Marko: „Gospod Žagar, ako se vam ne zamerim, vas povabim na kozarec vina, ki ga imam letos precej v kleti.“

Žagar sprejme ponudbo, in oba odideta. Pila sta veliko. Ko sta bila oba razgreta od preobilo zaužitega vina, se skloni Marko k Žagarju ter začne govoriti: „Gospod Žagar, Peter je nama obema veliko žalega storil. Maščujva se zaradi tega!“

„Kako?“ vpraša ta ter upre radovedno svoje oči v Marka.

„Dajte mi roko, da ostane to med nama,“ deje Marko in mu pomoli desnico.

Sežeta si v roke, in Marko začne govoriti: „Jaz in gospod Malovrh sva takrat, ko sem mu prodal gozd, napisala potrdilo, da sem denar prejel. To potrdilo je Malovrh doma gotovo Petru izročil, da ga naj spravi, zakaj Peter je njegov knjigovodja. Vi pa poizkusite tisto potrdilo ukrasti in meni izročiti. Jaz pa pojdem potem k Malovrhu ter bom tirjal denar. On se bo hotel s potrdilom izkazati, da je plačal, pa ga ne bo imel. Potem se bo nad Petrom razjezil, češ, da ne pazi dovolj skrbno v svoji službi, ker mu je izgubil potrdilo, in izpodil ga bo iz službe. Jaz bom prejel še enkrat denar, ker nima Malovrh nobene priče, da mi je plačal, vi pa pridete potem lahko na Petrovo mesto.“

„To je res imenitno! Ali težko mi bo potrdilo ukrasti, ker je Peter tako skrben in pazljiv,“ reče Žagar.

„I, če ga ta mesec ne boste mogli ukrasti, ga ukradete šele drugi mesec ali še pozneje, da ga le,“ ga hrabri Marko.

„Torej pa naj velja! Maščevati se morava,“ pravi Žagar in seže Marku v roke.

„Vaš trud vam tudi pozneje plačam, sedaj vam dam takoj nekaj na račun,“ reče Marko, razveseljen, da je Žagar pripravljen izvršiti hudodelstvo, ter mu stisne desetak. Potem se še dolgo pogovarjata o tej zadevi, slednjič odide žagar s trdnim sklepom, da ukrade ono potrdilo iz Petrovih predalov.

(Konec.)

